

Leona Drenková

Syntactic and FSP Aspects of the Existential Construction in Fiction

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2007

Posudek diplomové práce

Diplomová práce si kladla dvojí cíl: prozkoumat syntaktickou a aktuálněčlenskou stavbu anglických existenciálních konstrukcí v jazyce krásné literatury – a obojí splnila.

Pokud jde o syntaktickou strukturu konstrukcí s *there*, rozlišuje autorka „bare existential constructions“ a věty, které obsahují příslovečná určení. Toto rozdělení je motivováno rozdíly v aktuálněčlenské stavbě těchto typů vět. V rámci každého typu existenciálních vět je detailně analyzována stavba vlastního podmětu (determinace a modifikátory), příslovečná určení jsou charakterizována z hlediska začlenění do větné struktury, realizační formy a postavení ve větě.

Všechny tyto syntaktické charakteristiky se ukazují jako relevantní při zkoumání aktuálněčlenských funkcí jednotlivých komponentů existenciálních konstrukcí. V této části práce se autorka opírá zejména o podrobně prostudované a v teoretickém úvodu shrnuté práce Duškové, Firbasovy, Danešovy, Mathesiovoy nebo Svobodovy (seznam literatury má 33 položek). Ukazuje se, že v „holých existenciálních konstrukcích“ může být podmět kontextově nezávislý, heterogenní nebo, okrajově, kontextově závislý. Nejčastější komunikační funkcí těchto konstrukcí je uvedení nového jevu na scénu. Jejich častý výskyt spojuje autorka s dramatickým efektem, jež takovéto uvedení na scénu provází a který má své opodstatnění v jazyce krásné literatury. Konstrukce s kontextově zapojeným podmětem mohou sloužit ke zdůraznění existence daného jevu, nebo může jít o případy kontrastního vytčení rematického slovesa. Pokud existenciální konstrukce obsahují příslovečná určení, může jejich sémantická struktura představovat rozšířenou prezentační škálu, kde adverbialie je rematickým prvkem. Většina příslovečných určení (adjunktů) je ale tematická a plní dynamicko-sémantickou roli scény. Autorka konstatuje, že funkci příslovečného určení ovlivňuje jeho postavení ve větě (lineární řazení), jeho kontextová závislost, jeho sémantická role (adverbialní určení účelu a výjimky mají funkci vlastního rématu) a míra jeho důležitosti pro specifikaci významu slovesa, ale i vnitřní struktura příslovečného určení (jeho komplexnost). Potvrzuje se, že existenciální konstrukce v angličtině umožňuje dosažení základního rozložení výpovědní dynamičnosti. Všechny tyto závěry jsou nejen ilustrovány v textu příklady, ale také doloženy v úctyhodné příloze: autorka připojila k práci detailní syntaktický a aktuálněčlenský rozbor všech analyzovaných dokladů s překlady a podrobnými komentáři (včetně odkazů na sekundární literaturu a osobní konzultace).

Je třeba zdůraznit ještě jeden aspekt, v němž je předložená práce výjimečná: autorka totiž pracuje s pojmem potenciálnosti. Uvědomuje si nejednoznačnost syntaktické a aktuálněčlenské interpretace předložkových frází a navrhuje řešení opřené o souhrn obou funkcí.

Práce je psána velmi dobrou angličtinou, ojedinělé chyby vznikly jen při editaci textu (str. 74, 84). Místy lze zaznamenat jisté vybočení z vyjadřování typického pro odborný styl (str. 68, 73, 76, 78). Máme-li něco vytknout formální stránce práce, pak snad jen občas matoucí odkazy na příklady v textu (str. 48, 50, 77). Pokud jde o popis dokladů, jeví se naopak jako velmi přínosné (i když pro autorku náročné) řešení to, že v textu jsou uváděny jen ilustrativní příklady a příloha podává úplný a komplexní rozbor všech dokladů

následovaný přehlednými souhrnnými tabulkami a soupisy příkladů zařazených do jednotlivých kategorií.

Dotazy a poznámky k jednotlivostem

Autorka se zabývá aktuálněčlenskou stavbou větného sdělného pole. Na aktuálněčlenskou strukturu lze ale pohlížet také jako na hierarchii komunikativních jednotek. Tento pohled by mohl pomoci vysvětlit případy, kdy nominální fráze jako celek spadá do tematické části větného pole, i když přináší do jisté míry novou informaci: tato informace je nesena rématem podpole na úrovni NP. Např. v G185 (str. 73) má příslovečné určení *in this uncountry* ve větě sémantickou funkci scény, v jeho rámci pak substantivum *uncountry* představuje nejdynamičtější složku.

Místo „sentence adverbs“ by bylo přesnější „sentence adverbials“ – str. 72.

K počtům příkladů: Tabulka 11 na str. 62 uvádí celkem 38 vícečetných příslovečných určení, v textu píše autorka, že je jich 39. Na str. 72 je uveden př. 94 jako jediný doklad adverbiale v mediální pozici, které není tvořeno adverbialní frází – není ale v př. 93 *through it* také předložková fráze?

K př. 91 (str 69) „*For there had been no rain for a week.*“: není mi jasné, zda tento doklad patří k případům, kde adverbiale je dynamičtější než vlastní podmět. Zdá se, že zde *no* má fokalizační funkci a jako vlastní jádro výpovědi může být chápán podmět (srov. český překlad (str. 176) *Týden už nepršelo ...*).

Z hlediska překladového stojí za zmínku, že u konstrukcí s participiálními nebo větnými modifikátory se participium typicky reflektuje v českém přísudku a vlastní podmět je v postverbálním postavení. Existují však případy (119.), kde protějšek vlastního podmětu je v preverbálním postavení. Jak lze tyto případy vysvětlit?

Okrajová poznámka: mezi použitou literaturou je také Skënderi, A. – *Functional Sentence Perspective in Albanian Texts*. Proč byla vybrána?

Závěr

Předložená práce převyšuje požadavky kladené na diplomové práce nejen tím, jak precizní, detailní a komplexní analýzu zkoumaného materiálu podává, ale zejména vysokou odbornou úrovní interpretace získaných výsledků. Nelze než doufat, že autorka bude ve výzkumu aktuálního členění pokračovat. Diplomovou práci doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím jako výbornou.

V Praze 12.9.2007

PhDr. Markéta Malá, Ph.D.